

# M U V A Z A A

Op. Dr. Fahrettin EMİNOĞLU(\*)

Samsun 6. Bölge Eczacı Odası konuya verdiği önem ve gösterdiği hassasiyet dolayısıyla Eczacılık Bayramı'nda Bülten'in Mayıs 1986 sayısını «muvazaa»ya tahsis etmiş ve bir de panel düzenlemiştir.

Konu gerçekten Samsun Eczacı Odasının ve meslek onurunu korumak isteyen eczacılarımızın gösterdikleri hassasiyetin üstünde önem taşımaktadır.

Eczacılık, diğer mesleklerle kıyaslanamayacak çok kutsal bir sanat olan, insan sağlığına hizmet eden tıp mesleğinin bir koludur. O halde eczacı da bir ticaret erbabı olmayıp o da insan sağlığına hizmet eden bir tıp sanatçısıdır. Elbette ki bu durumda diğer meslek ve ticaret sahiplerinden çok farklı özellikler taşıması gerekmektedir. Öncelikle mesleğin şeref ve haysiyetini korumakta çok büyük bir duyarlılık göstermesi görevidir. Eczacı mesleğini sağlığa hizmet için icra eder. Bu hizmet için harcadığı emeğin karşılığı olarak özel kanunlarının ve tüzüklerinin çizdiği çerçevede içinde para kazanır.

Bu hususu bu şekilde vurguladıktan sonra muvazaaya karşı oluşun ve gösterilen tepki ve duyarlılığın gerekçelerini açıklayabilmek için önce muvazaa ve muvazaalı eczane deyimlerini tarif etmek ve muvazaanın oluş şekli ile ortaya çıkış sebeplerini araştırmakta yarar vardır:

Biri eczacı, diğeri sermaye sahibi olan tarafların parasal çıkarlarına dayalı, işlemleri görünüşte yasal, gerçekte ise yasal olmayan bir ortaklığı gizlemek amacıyla yapmış oldukları sözlü veya yazılı anlaşma «muvazaa», bu şekilde kurulmuş bir ortaklıkla açılmış olan

(\*) Genel cerrahi hastalıkları mütehassısı ve Samsun eski Sağlık Müdürü

bir eczane de «muvazaalı eczane»dir. Bu tarif « tarafların üçüncü kişileri aldatmak amacıyla kendi gerçek iradelerine uymayan, sahte beyanla gizli hüküm ve sonuçları taşıyan anlaşma» tarifine tamamen uygundur. Çünkü yasalara uygun bir işbirliğinin «gizli olmasına» gerek yoktur. Demek ki muvazaalı eczanenin taraflarından biri olan eczacı yasalara, teamüllere, deontoloji kurallarına göre bir suç işlediğinin bilincindedir. Sadece çıkara dayalı bu ortaklığın da üçüncü şahısları aldatmış olacağı ortadadır. Bu durumda muvazaayı haklı ve hoş görmeye ahlâk kuralları da izin vermez.

Muvazaayı iki yönden ele almak gerekir. Birincisi ve çok önemli olanı eczacılığın ve bu mesleği icraatı ile temsil eden eczacının şeref ve haysiyetinin, ikincisi, mes'ul müdür olarak taşıdığı sorumluluğun doğuracağı zararlardan eczacıyı ve mesleğini icra ederken hak ettiği çıkarlarının korunmasıdır.

Eczacı, Sahibi ve mesul müdürü olduğu eczanesinde mesleğini yürütürken sorumluluğu önce meslek gerekleri ve hizmet için sonra malî ve ticarî işlemler için taşır. Ancak muvazaada eczanenin asıl patronu kapital sahibidir ve ticaret erbabı olarak onun amacı para kazanmaktır. Zaten muvazaa yoluyla kazanç sağlamanın meşru sınırları dışına çıkmış olan böyle bir kimsenin ortağı olduğu eczaneden daha fazla kazanmak istemesi ve bunun için de yasal olmayan her yol ve imkândan yararlanmayı aklından çıkarmaması doğaldır. Bu düşünce ve davranışın sonucu olarak görünürde eczanenin sahibi ve esas mesulü olan eczacının başını malî ve ticarî işlemler yönünden ergeç sıkıntıya sokacaktır.

Eczacılıkta muvazaanın geçmişine göz attığımızda ilk olaylara 1950'li yıllarda rastlıyoruz. O yıllarda bir ilçede muvazaa ile kurdukları eczanedeki ortaklığı birkaç sene sonra bozmak isteyen eczacıya sermaye sahibinin söylediği çok ağır hakaretimiz sözler hâlâ kullaklarımızı tirmalamaktadır.

Muvazaanın bir sebebi eczacının eczane açacak sermayesinin olmamasıdır. Ancak başlangıçta bu daha ziyade bazı eczacı kalfalarının buldukları bir emekli veya mesleğini herhangi bir sebeple icra etmeyen eczacının diplomasının eczanenin duvarına asmalarıyla başlamıştır. Diplomasını kiraya verip ikâmet ettiği şehirde maaşını bekleyen bu eczacıya ne yapılmıştır? Bu hususta sağlık müdürleri ve hükümet tabipleri görevlerini yapmamışlardır. 6197 sayılı kanuna aykırı bu duruma onlar da sırtlarını çevirmişler, hatta başka eczanesi bulunmayan ilçe ve kasabalarda bu şekilde açılan muvazaalı eczaneler ile ilçe bir eczaneye kavuştu düşüncesi ile alkışlanmış ve desteklenmiştir.

Daha sonraları hesapsız kitapsız açılan, açtırılan özel okullardan çok miktarda eczacı mezun olup meslek hayatına atılmaya başlayınca muvazaa göze batar hale gelmiş ve nitekim 1953 yılında çıkarılmış olan 6197 sayılı Eczacılar ve Eczaneler Hakkındaki kanunda muvazaa ile ilgili hiçbir madde yok iken 1956 yılında çıkarılan 6643 sayılı Türk Eczacılar Birliği Kanunu'nun 20. maddesine muvazaayı yasaklayan hüküm konmuş, bu Türk Eczacıları Deontoloji Tüzüğü'nün 8 inci maddesiyle pekiştirilmiştir.

Muvazaa niçin önlenememektedir? Önlemek için olanaklar ve yasal dayanaklar nedir? Muvazaanın sebeplerinden birinin genç eczacının eczane açacak sermayesinin olmaması olduğunu söylemiştik. İlgililerin verdiği bilgiye göre kurulmuş olan «Yardımlaşma Sandığı» önemli bir kredi sağlamaktadır. Bunun daha da gelişeceği kesindir. «Ecza Kooperatifleri» de diğer bir kredi kaynağını oluşturmaktadır. Şu halde muvazaa için sermaye yokluğu gerekçesi ortadan kalkmaktadır. Buna rağmen olacak muvazaalara karşı ise elimizde yeterince yasal dayanaklar vardır.

Yukarda açıklandığı gibi 6643 sayılı Türk Eczacılar Birliği Kanununun 20 nci maddesi «muvazaa yoluyla müessese kurulmasını» yasaklamakta, aynı maddenin (a) ve (b) fıkraları Birliğin, dolayısıyla odaların «mesleğin şeref ve haysiyetini ve meslektaşların hukuk ve menfaatlerini müdafaa etmek» görevi ile yükümlü olduğunu göstermektedir. 30 uncu madde 15 günden 6 aya kadar men ve 3 defadan sonra o bölgede meslekten men cezası yetkisini vermektedir. Türk Eczacıları Deontoloji Tüzüğü'nün 8 inci maddesi «meslek ahlâk ve adabına aykırı... hileli ve muvazaalı anlaşmalarla veya ... satış yapamaz» hükmünü getirmekte aynı tüzüğün 18 inci maddesi «tüzük hükümlerine aykırı hareket eden eczacılar hakkında 6643 sayılı ve varsa 6197 sayılı kanuna aykırılık...» halinde bu kanun hükümlerinin uygulanacağını göstermektedir.

Peki öyleyse sorun nedir? Muvazaada 6197 sayılı kanun hükümlerinin uygulanması için öncelikle Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'nın muvazaanın yasak ve eczacılık mesleğinin şeref ve haysiyeti ile bağdaşmadığını kabul etmesi gerekir. Halbuki halen Bakanlık konuyu eşya ticaretindeki ortaklık gibi görmektedir. Bakanlık muvazaanın yasal olmadığını kabul ettiği taktirde müfettişleri ile muvazaa delillerini daha kolay elde etmesi mümkündür. Bunun çok güzel bir örneği birkaç sene evvel Samsun'da yaşanmıştır.

Eczacı odalarına, Türk Eczacılar Birliği'ne ve haysiyet divanına düşen ise 6643 sayılı kanun ile Deontoloji Tüzüğü'nün ilgili mad-

delerini uygulamak ve en önemlisi de muvazaayı ispat edecek 1-2 önemli müspet delili elde etmektir. Bu uygulamada ne Bakanlığa ve ne de herhangi bir adli mercie hesap vermek zorunda değildir. Meslek onurunu meslektaşına acımak hissinden üstün tutmak esastır.

Muvazaa konusunu bağlarken çok önemli ve muvazaaya çok benzer ve paralel bir hususu belirtmek ihtiyacını duyuyorum: Sanat bizzat icra edilir. Vekâleten yapılamaz. Bugün bölgemizde 6197 sayılı kanunun bilhassa 35 inci maddesine uymayan ne kadar mes'ul müdür eczacı, günler değil, haftalar, hatta aylarca eczanesine uğramadan mesleğini ve hizmetini kalfaları ile yürütmektedir. 19 uncu maddeye aykırı tutumları ile birçok eczacı (muvazaalı eczanenin eczacısından farksız olarak) mesleğin ticarî yönünü mesleki yönünün önüne geçirmektedir.

Bu şekilde çalışan eczanelerle diplomasını kiraya vererek açılmış muvazaalı eczane arasında ne fark vardır? Muvazaa olsa bile eczanesinde devamlı duran ve mesleğini bizzat icra eden eczacı, işini kalfalarına bırakan eczacıdan çok daha iyi hizmet vermiş olmuyor mu? Gönül istiyor ki eczacı odalarımız bu konuda da aynı hassasiyeti gösterebilir ve sağlık müdürlükleri de görevlerini yapsın.

(\*) Sn. Dr. Fahrettin Eminoğlu «MUVAZAA AÇIK OTURUMUNA KONUŞMACI OLARAK KATILACAKTI.» Geçirdiği ani rahatsızlıktan ötürü katılamamış ve yukardaki konuya ilişkin görüşlerini göndermiştir.

## Kanun Yürürlükte Ama...

### Değerli Meslektaşlarımız,

Bültenimizin geçen sayısında muvazaa konusunu ele almış, git-tikçe büyüme istidadı gösteren mesleğimizin bu sorununun nasıl oluştuğunu, nedenlerini ve akla gelebilen ilk çözüm yollarını sizlere aktarmaya çalışmıştık.

Ancak, bu konuda ne söylersek söyleyelim, her geçen gün mey-dana gelen ve gelmesi de kaçınılmaz gözükən yeni hadiseler muva-zaanın gündemden hiç düşmeyeceğini göstermektedir.

Muvazaa ile dopdolu bir bülteni geride bıraktık. Bu arada konuy-la ilgili bir de Açık Oturum düzenleyerek meselelerimizi tartışmaya açtık. Bu sayımızda sözünü ettiğimiz açık oturuma geniş yer veri-lecek ve değerli meslektaşımız Sayın Eczacı Sadi Subaşı tarafından da konunun geniş kritiği yapılacaktır.

Yalnız, bizim burada üzerinde duracağımız en önemli husus, mu-vazaanın 6197 ve 6643 sayılı kanunlar içindeki yerinin ne olduğudur. Her kafadan bir lâf çıkmakta ve kanunlarımızda bu konuda bir boş-luğun bulunduğundan söz edilmektedir.

Acaba durum nedir? 1953 ve 1956 yapımı bu kanunlar gerçeken yetersizmidir? Yoksa bu boşluk, mevcut kanunların kanun uy-gulayıcıları tarafından cesaretle tatbik edilmemesinden mi ileri gel-mektedir? İşte bizce işin en önemli püf noktası buradadır. Olayların üzerine gereken ciddiyette gidilmeyişi, kanunların gereken süratle uygulanmayışı 6197 ve 6643 sayılı kanunları tartışılır hale getirmiştir. Mesele budur.

**6197 sayılı Eczacılar ve Eczaneler hakkındaki kanunun 6/1 mad-desi :** «Ruhsatname almak için ibraz edilen evrakın hilâfı hakikat olduğu ve bidayeten eczacılığa mani bir halin bulunduğu resmen ta-hakkuk ederse, verilmiş olan ruhsatnameler S.S.Y. Bakanlığınca geri alınır.» der. Demek oluyor ki yalan beyan ruhsatın verilmesine ma-ni bir hal, verilmiş olan ruhsatın geri alınması için ise yeterli bir ne-dendir.

«6197 sayılı kanunda muvazaa kelimesi geçmemektedir. O halde muvazaanın yasaklığı konusu da tartışılabilir» düşüncesi son derece sakat bir yorumdur. Muvazaa arapça kökenli bir kelimedir ve danişıklı döğüş demektir. Temelinde aldatmaca ve yalan yatmaktadır. Dolayısıyla kelimenin okunuşu veya yazılışı değil, ifade ettiği mana önemlidir. Bu herkesin malûmu iken kanunda mutlaka «muvazaa» sözcüğünü aramak, kelimelerin arkasına gizlenip adeta Tecahül-ü Arifden gelmektir. (Bilipde bilmemezlikten gelme sanatı.)

**6643 sayılı TEB kanununun 20/1 maddesi ise «Kanun haricinde menfaat temin etmek maksadıyla gerek aza ve gerek meslek mensupları ile başka şahıslar arasında gizli anlaşmalar yapılmasına ve muvazaa yoluyla müesseseler kurulmasına mani olmak» görevini eczacı odalarına vermiştir.**

Değerli Meslektaşlarımız,

Her ne kadar kanunlarımızda bir reforma gitme ihtiyacı var ise de, görülüyor ki bu konuda iddia edildiği gibi bir boşluk söz konusu değildir. Aksine bu kanun maddeleri birbirini bütünler niteliktedir. 6197 sayılı kanunun 6/1 maddesinin yasakladığı fiilin takibi, 6643 sayılı kanunun 20/1 maddesi ile Eczacı Odalarına verilmiştir. Yani kanunlarımız yasak olan fiili ve bu fiilin takipçisini belirlemiştir. Kanunun uygulayıcısı ise İlâç ve Eczacılık Genel Müdürlüğüdür.

Senelerden beri Eczacı Odalarından aranan muvazaa belgesinden vazgeçilmesiyle fiilin takipçisi aradan çekilmiş, böylece kanun uygulayıcısı her iki yetkiyi de uhdesinde toplamıştır. Bu da 6643 sayılı kanunun 20/1 maddesinin rafa kalkmasına neden olmuştur. Her ne kadar 6197 sayılı kanunda Eczacı Odalarından muvazaa belgesi istenir hükmü yoksa da, aksi bir hükümde mevcut değildir. O halde neden böyle bir tasarrufa gerek görülmüştür? Bu soruyu çeşitli kereler sütunlarımızdan sorduk. Ancak halâ bir cevap alamamış olmamız düşündürücüdür. Aslı ne olursa olsun «Devlet Sırrı» gibi saklanan bu gerekçeler konuya bir ferahlık getirmeyecek, aksine meslek ve memleket büyük zarar görecektir. Eczacı Odalarını aradan çıkarmak bir nevi kısa devreye neden olacaktır. Kontak kaçınılmazdır. Bölge içinde yapmış olduğumuz bir araştırma 1971-1978 yılları arasında muvazaa teşebbüs oranının % 4,6, 1979 - 1985 yılları arasında % 13,1 olduğunu göstermiştir. Odaların devre dışı bırakılmasından sonraki 1 sene içerisinde ise bu oranın % 23,0 lere ulaştığı izlenmiştir. Görünen köy klavuz istememektedir.

Değerli Meslektaşlarımız,

Bütün iyi niyetli ve gayretli çalışmalarımıza rağmen zaman zaman bazı arkadaşlarımızdan serzenişler gelmekte ve:

— İlçemizde veya ilimizdeki muvazaalı falan eczaneye hiç bir şey yapamadınız. Şimdi daha başkaları da açılıyor. Onların bari açılışlarına buyrun, denmektedir.

Arkadaşlarımızın üzüntülerini anlamamak mümkün değildir. Ancak, yukarıda izah ettiğimiz nedenlerden dolayı bu serzenişlerin yanlış adrese yapıldığı kanaatindeyiz.

Muvazaa belgelerinin Eczacı Odalarından istenmesi bir lüks değildir. Yetkililer bu konuda pek fayda mülâhaza etmiyorlar ise de, en azından yürürlükteki 6643 sayılı kanunun 20/1 maddesine işlerlik kazandırılması açısından şarttır.

**Eczacı M. Akın Özbaş**  
**VI. Bölge Eczacı Odası**  
**Genel Sekreteri**

# Muvazaa Sorunu Araştırması ve Düşündürdükleri

Ecz. Sadi SUBAŞI  
(Açık Oturum Başkanı)

Bilindiği gibi son yıllarda «14 Mayıs Eczacılık Günleri» daha bilimsel şekilde kutlanıyor. Bu günlerde sosyal etkinlikler yanında mesleğimizin önemli konuları veya çok güncel bir konusu panellerle, açık oturumlarla inceleniyor. Çok da olumlu sonuçlar verdiği kesin. İşte bu tür bir mesleki sorunumuz 1986 14 Mayısında, Odamız tarafından belki ilk kez çok ciddi bir şekilde ele alındı. Bu aya rastlayan Oda bülteni bu soruna ayrıldı. 14 Mayıs da bu konuda bir de açık oturum tertiplendi. Konu muvazaa idi. Gerek bülten içeriği için ve gerekse açık oturum için tüm Odalar, Türk Eczacılar Birliği ve S.S.Y.B.'dan katkı ve döküman talebinde bulunuldu. Özellikle bültenin hazırlanması sırasında muvazaa için Türkiye düzeyinde bir değerlendirme yapabilmek amacı ile Odamız Genel Sekreteri Sn. Akın ÖZBAŞ büyük çaba sarfetti. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'ndan bazı belge ve döküman bilgiler istedi. Ne varki bu bilgiler Odamıza ulaşmadı. Bu nedendir ki arkadaşımız muvazaa konusundaki değerlendirmeleri Odamız bünyesinde sürdürmek zorunda kaldı. Son 15 yılın tüm arşivlerini inceleyerek Odamız seviyesinde de olsa ilginç sonuçlara ulaştı.

Türkiye düzeyinde muvazaa konusunda en duyarlı Oda olan ve muvazaalı eczane sayısı en az olarak bilinen bölgemizde elde edilen sonuçlar bile tüyler ürperticidir.

14 Mayıs'ta yapılan açık oturumda da ilginç tesbitler yapıldı. Bu açık oturuma yapılan davetlere Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığının İlaç ve Eczacılık Genel Müdür Yardımcısı seviyesinde katılması ne kadar olumlu ise, 2 Odamız hariç diğer Odalarımızın ve Türk Eczacılar Birliği'nin konuya duyarsız davranması o derece düşündürücüydü. Bu konuda bültende Türk Eczacılar Birliği adına görüşlere yer verilememiş olması ve açık oturumdaki konuşmacıların konuya yaklaşımları, bu konuda henüz istenen kararlılıkta ve bilinçte olma-

diğimizi ortaya koymuştur. Öncelikle önlemler konusunda çokta umutlu olabileceğimiz bir sonuç ortaya çıkmamıştır. İlaç ve Eczacılık Genel Müdürlüğü'nünde konuya bakışı «muvazaa ne pahasına olursa olsun önlenmelidir» şeklinde görülmektedir. Kıvançla söylemeliyim ki konuya Ülkemizde en ciddi sahip çıkan Oda sorundan en az rahatsız Oda olmasına rağmen 6. Bölge Eczacı Odası'dır.

Açık Oturumda ortaya çıkan bir gerçekte, olayın ekonomik olması ve bu yönün hiç bir kontrole tabi tutulmamasıdır. Bu amaçla eczane devir ve satışlarında emteanın gerçek değerinin tesbiti ve bu konuda Odalara Maliyeden mali denetim isteme yetkisinin verilmesi muvazaanın büyük ölçüde belini kıracaktır.

Muvazaa konulu bültene ve açık oturuma ilgi gösteren Sayın Kemalettin AKALIN'a, tüm Oda ve eski Türk Eczacılar Birliği Yöneticilerine şükranlarımızı sunarken, olayın suç olduğu gerçeğinin, yetkililerce daha ciddi olarak kabullenilmesi ve bunun açıkça belirtilmesinin şu anda herşeyden önemli olduğu, ancak bundan sonra önlemlere geçilebileceğini bir kez daha vurgulamak isterim. Saygılarımla,